

ה' כסלו תשע"ו
17 בנובמבר 2015

מיצ"ב תשע"ה - ממצאים עיקריים

רקע כללי על המיצ"ב

הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה) פועלת להטמעת תרבות של "מדידה בשירות הלמידה" - מדידה המיועדת לתמוך בשיפור מתמיד של הלמידה, תוך הלימה ליעדים לימודיים ולחזון הבית-ספרי. התפיסה המובילה של ראמ"ה היא שמבחנים אינם מטרה כשלעצמה, אלא כלים בשירות הלמידה. כחלק מתפיסה זו, הרואה בבית הספר את מוקד העשייה החינוכית, מתכונת ההערכה הארצית משלבת הערכה פנימית (מיצ"ב פנימי) לצד הערכה חיצונית (מיצ"ב חיצוני). פרטים נוספים ניתן למצוא באתר האינטרנט של הראמ"ה בקישור: <http://cms.education.gov.il/educationcms/units/rama>

בשנת הלימודים תשע"ה עודכנה מחדש מתכונת המיצ"ב. על פי מתכונת זו חולקו מחדש בתי הספר לשלוש קבוצות (1, 2, 3), כך שכל קבוצה מהווה מדגם ארצי מייצג של בתי הספר בארץ. בתי הספר המשתייכים לכל קבוצה משתתפים במיצ"ב החיצוני אחת לשלוש שנים.

מבחני ההישגים במיצ"ב נועדו לבדוק באיזו מידה עומדים תלמידי בתי הספר היסודיים וחטיבות הביניים ברמת הדרישות המצופה על פי תכנית הלימודים בארבעת מקצועות הליבה: שפת-אם (עברית/ערבית), מתמטיקה, אנגלית ומדע וטכנולוגיה. המבחנים בשפת-אם, מתמטיקה ואנגלית הועברו לכיתות ה' ו-ח', ובמדע וטכנולוגיה הועברו מבחן לכיתות ח' בלבד.

כדי לאפשר השוואה רב-שנתית תקפה של ציוני המיצ"ב, ציוני המבחנים בכל שנה מכילים ומתורגמים לסולם מיצ"ב רב-שנתי. סולם המיצ"ב הרב-שנתי נקבע כך שבשנת הבסיס (תשס"ח) הציון הממוצע של כל תחום דעת, בכל דרגת כיתה, היה 500, וסטיית התקן - 100. נתוני מיצ"ב תשע"ה מושווים לנתונים שנאספו בשנים תשס"ז-תשע"ג. בשנת תשע"ד לא נערכו מבחני מיצ"ב חיצוניים.

מבחני המיצ"ב החיצוני נערכו בחודשים מרץ-מאי 2015. השתתפו בהם כשליש מבתי הספר היסודיים וחטיבות הביניים (קבוצה 1) המהווים מדגם ארצי מייצג. סך הכול השתתפו 749 בתי-ספר, 2,319 כיתות ו- 58,941 תלמידים.

סקרי האקלים והסביבה הפדגוגית במיצ"ב נועדו לספק תמונת מצב בדבר היבטים שונים של האקלים החברתי והתהליכים הפדגוגיים בבתי הספר. הסקרים עוסקים בטווח רחב של נושאים מחיי בית הספר המשקפים את מגוון התהליכים החינוכיים והלימודיים החיוניים לעשייה חינוכית מיטבית וללמידה משמעותית. בשנת תשע"ה עודכנו והורחבו הסקרים, והם כוללים נושאים שנבדקו לראשונה במסגרת זו, כגון קידום סובלנות כלפי האחר והשונה, אלימות דיגיטלית, ביצוע מטלות כיתתיות המקדמות למידת חקר וקידום אורח חיים בריא.

הסקרים מועברים בקרב תלמידים, מורים ומנהלים בשלושת שלבי החינוך: יסודי, חטיבת ביניים וחטיבה עליונה. הסקרים הועברו בחודשים ינואר-מרץ 2015. השתתפו בסקרים 770 בתי ספר יסודיים וחטיבות ביניים, 145,529 תלמידי כיתות ה'ט' ו-12,098 מחנכים ומורים המלמדים את מקצועות המיצ"ב בכיתות א'-ט'. נוסף על כך השתתפו בסקרים 280 חטיבות עליונות, 52,727 תלמידי כיתות י'-י"א - 7,767 מורים המלמדים בכיתות י'-י"א.

דוח מיצ"ב בית ספרי - בימים אלה מופצים דוחות המיצ"ב למנהלי בתי הספר שתלמידיהם השתתפו במיצ"ב החיצוני. דוח המיצ"ב הבית ספרי מספק למנהל ולצוות המורים מערכת מדדים המסייעים בקביעת יעדים בית-ספריים לשם בקרה, ניטור התהליך הלימודי והקצאת המשאבים.

דוח מיצ"ב ארצי – בדוח הארצי מוצגת תמונת מצב מערכתית של מערכת החינוך, כפי שהיא עולה מעיבוד נתוני מבחני ההישגים (חלק א' של הדוח) ונתוני שאלוני האקלים והסביבה הפדגוגית (חלק ב' של הדוח). נתוני תשע"ה מוצגים לצד נתונים משנים קודמות, וזאת כדי לעמוד על מגמות שינוי במדדים השונים. נוסף על השוואות רב-שנתיות מוצגים בדוח ניתוחי הפערים בין קבוצות אוכלוסייה שונות, לפי חלוקות המאפיינות את החברה בישראל. הדוח המלא נמצא באתר הראמ"ה בקישור:

<http://cms.education.gov.il/educationcms/units/rama/meitzav/dochtmaarachtim.htm>

נתוני מיצ"ב - תשע"ה:

בראיה רב שנתית: עליות בכל תחומי הדעת

בין תשע"ג לתשע"ה: מגמה מעורבת של שינוי בהישגי התלמידים

הישגים לימודיים - בשנת הלימודים תשע"ה נרשמה מגמה מעורבת של שינוי בהישגי התלמידים בהשוואה לשנת תשע"ג; השינוי המצטבר בין השנים תשס"ז/תשס"ח-תשע"ה מראה על עלייה בהישגים בכל המקצועות ודרגות הכיתה

אקלים בית ספרי - בראייה רב-שנתית, בין השנים תשס"ח-תשע"ה נרשמה מגמה של שיפור הדרגתי, ברוב היבטי האקלים והסביבה הפדגוגית. לצד זאת, בשלוש השנים האחרונות ניכרת התייצבות במדדים רבים

פערים לימודיים - בכל המבחנים ובכל השנים נמצאו פערים ניכרים בהישגיהם של תלמידים מרמות שונות של רקע חברתי-כלכלי: ככל שהרקע החברתי-כלכלי גבוה יותר, כך ההישגים גבוהים יותר

ממצאים עיקריים - הישגים לימודיים

בשנת הלימודים תשע"ה נרשמה מגמה מעורבת של שינוי בהישגי כלל התלמידים במבחני המיצ"ב בהשוואה לשנת תשע"ג.

➔ **בכיתות ה',** בשנת תשע"ה, בהשוואה לתשע"ג¹, הישגי התלמידים דומים בשפת-אם עברית ובמתמטיקה; ונמוכים יותר בשפת-אם ערבית (ירידה מתונה של 14 נק') ובאנגלית (ירידה קלה של 10 נק').

➔ **בכיתות ח',** בשנת תשע"ה, בהשוואה לתשע"ג, הישגי התלמידים גבוהים יותר במתמטיקה (עלייה מתונה של 13 נק'); דומים בשפת-אם עברית ובאנגלית; ונמוכים יותר במדע וטכנולוגיה (ירידה קלה של 7 נק') ובשפת-אם ערבית (ירידה גדולה של 28 נק').

➔ הירידה שחלה בשנת תשע"ה בהישגי התלמידים **בשפת-אם ערבית לכיתות ח'** היא חריגה ומנוגדת לעליות שנצפו במרבית השנים עד כה. יש צורך לעקוב אחר התקדמות ההישגים במקצוע זה בשנים הבאות.

➔ העלייה בהישגי תלמידים בתשע"ה **במתמטיקה לכיתות ח'** התרחשה בשני מגזרי השפה (דוברי עברית ודוברי ערבית), ובקרב דוברי העברית בשני סוגי הפיקוח (הממלכתי והממלכתי דתי ובשלוש קבוצות הרקע החברתי-כלכלי (נמוך, בינוני וגבוה).

מקרא						
גודל מאוד	גדול	ניכר	מתון	קל	ללא שינוי של ממש	גודל שינוי בין תשע"ה-תשע"ג
30 ויותר	20-30	16-20	11-15	6-10	0-5	

¹ בשנת הלימודים תשע"ד לא נערכו מבחני מיצ"ב חיצוניים, ולפיכך נתוני תשע"ה מושווים לנתוני שנת תשע"ג.

בראיה רב שנתית, בכל המקצועות ובשתי דרגות הכיתה, השינוי המצטבר לאורך השנים תשס"ז/תשס"ח-תשע"ה² מראה על עליות קלות עד גדולות בהישגי התלמידים.

➔ במבחן **במדע וטכנולוגיה לכיתות ח'** נרשמה לאורך השנים תשס"ח-תשע"ג עלייה מצטברת גדולה בהישגי התלמידים, ובשנת תשע"ה חלה, לראשונה, ירידה קלה בהישגים שעיקרה בבתי ספר שבפיקוח הממלכתי-דתי ובמגזר הבדואי בדרום. סך הכול בין השנים תשס"ח-תשע"ה ההישגים עלו מאד (עלייה של 52 נק' בהשוואה לתשס"ח).

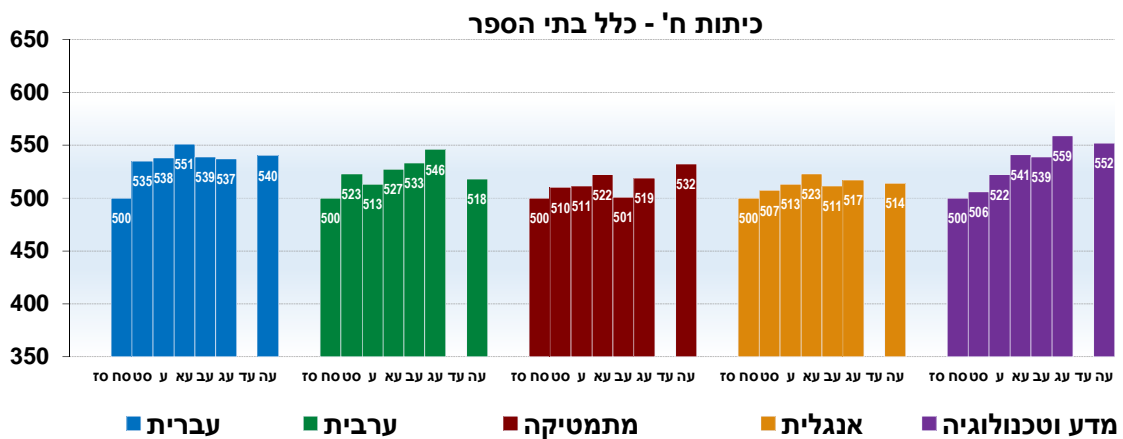
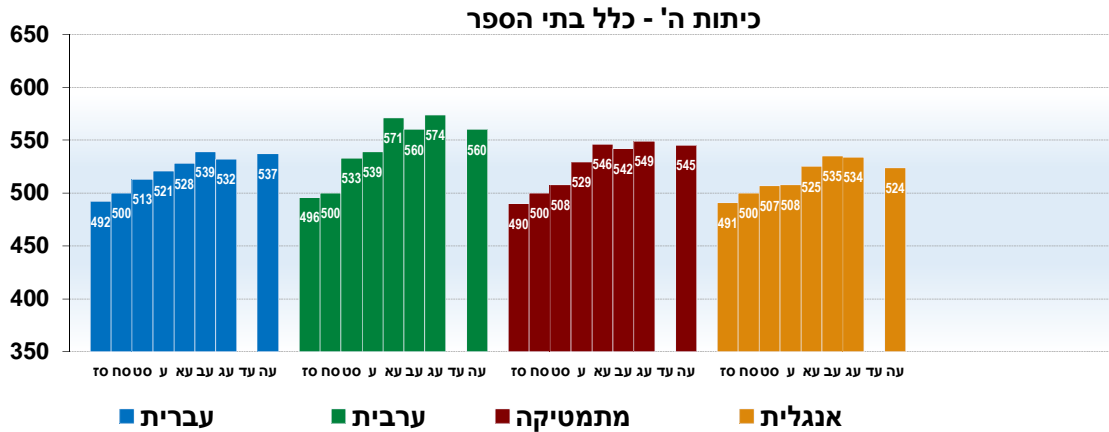
➔ גם במבחנים **בשפת-אם ערבית ובמתמטיקה לכיתות ה'** נרשמו בין השנים תשס"ז-תשע"ה עליות גדולות בהישגים (בערבית עלייה של 64 נק' בהשוואה לתשס"ז, במתמטיקה עלייה של 55 נק' בהשוואה לתשס"ז). בשני המבחנים העליות הגיעו לשיאן בשנת תשע"א; מאז יש התייצבות בהישגי התלמידים במתמטיקה ותנודתיות בהישגי התלמידים בערבית.

➔ בשאר המבחנים השינוי המצטבר קטן יותר - עליות ניכרות עד מתונות נרשמו **בשפת-אם עברית לכיתות ה' ו-ח'** (בכיתות ה' עלייה של 45 נק' בהשוואה לתשס"ז, בכיתות ח' עלייה של 40 נק' בהשוואה לתשס"ח), **באנגלית לכיתות ה'** (עלייה של 33 נק' בהשוואה לתשס"ז), **במתמטיקה לכיתות ח'** (עלייה של 32 נק' בהשוואה לתשס"ח) **ובשפת-אם ערבית לכיתות ח'** (עלייה של 18 נק' בהשוואה לתשס"ח). במבחן **באנגלית לכיתות ח'** חלה לאורך השנים עלייה קלה בלבד (עלייה של 14 נק' בהשוואה לתשס"ח).

➔ בכיתות ה', בכל תחומי הדעת, העליות התרחשו במהלך השנים הראשונות של המדידה. ובשלוש או ארבע השנים האחרונות מסתמנת התייצבות בהישגי התלמידים, ולעיתים אף ירידה קלה. בכיתות ח' אין מגמה אחידה בקצב השינוי לאורך השנים על פני תחומי הדעת השונים.

² בשל שיעורי ההשתתפות הנמוכים במבחנים לכיתות ח' בשנת תשס"ז (עקב שביתות ועיצומים מצד ארגון המורים העל-יסודיים) לא התאפשר לכלול שנה זו בהשוואה הרב-שנתית בשכבת גיל זו.

הישגי תלמידים במבחני המיצ"ב – כלל בתי"ס לאורך שנים (ממוצע בסולם רב-שנתי)

הישגי תלמידים במבחני המיצ"ב – כלל בתי"ס לאורך שנים (ממוצע בסולם רב-שנתי)

כיתות ה' - כלל בתי הספר

אנגלית ה'	מתמטיקה ה'	ערבית ה'	עברית ה'	
524	545	560	537	תשע"ה
-	-	-	-	תשע"ד
534	549	574	532	תשע"ג
535	542	560	539	תשע"ב
525	546	571	528	תשע"א
508	529	539	521	תש"ע
507	508	533	513	תשס"ט
500	500	500	500	תשס"ח
491	490	496	492	תשס"ז

כיתות ח' - כלל בתי הספר

מדע וטכנולוגיה ח'	אנגלית ח'	מתמטיקה ח'	ערבית ח'	עברית ח'	
552	514	532	518	540	תשע"ה
-	-	-	-	-	תשע"ד
559	517	519	546	537	תשע"ג
539	511	501	533	539	תשע"ב
541	523	522	527	551	תשע"א
522	513	511	513	538	תש"ע
506	507	510	523	535	תשס"ט
500	500	500	500	500	תשס"ח

ממצאים עיקריים - פערים לימודיים

פערים לימודיים בין תלמידים דוברי עברית לבין תלמידים דוברי ערבית

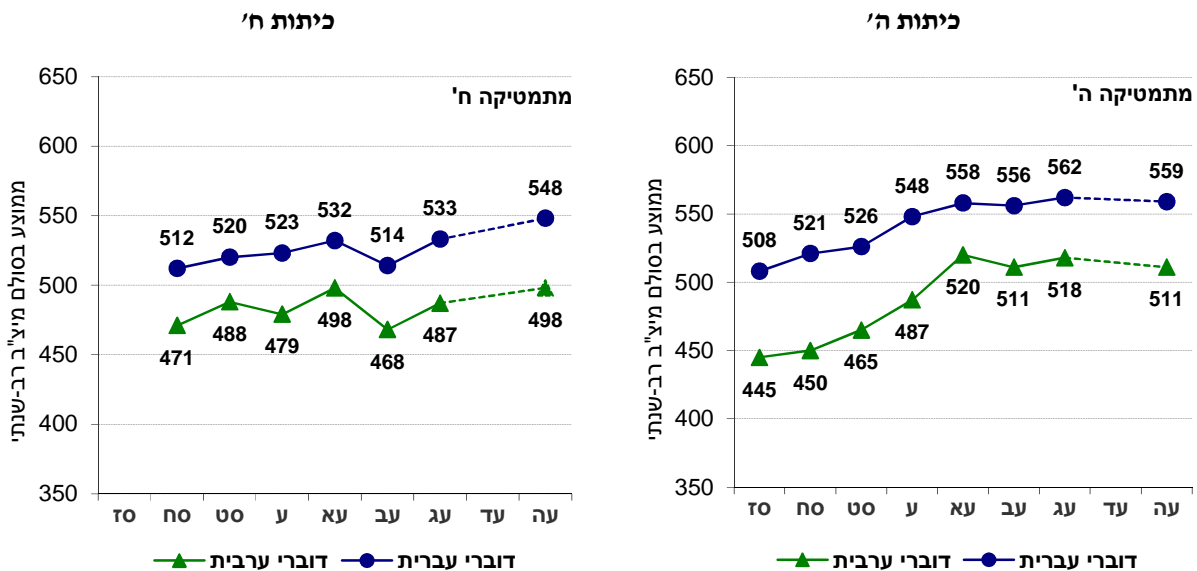
בשלושת המקצועות מדע וטכנולוגיה, אנגלית ומתמטיקה ובשתי דרגות הכיתה, קיימים פערים עקביים בהישגים לטובת תלמידים דוברי עברית בהשוואה לחבריהם דוברי הערבית.

במבט לאורך שנים, במרבית המקצועות ודרגות הכיתה אין מגמה ברורה של צמצום פערים בין שני מגזרי השפה.

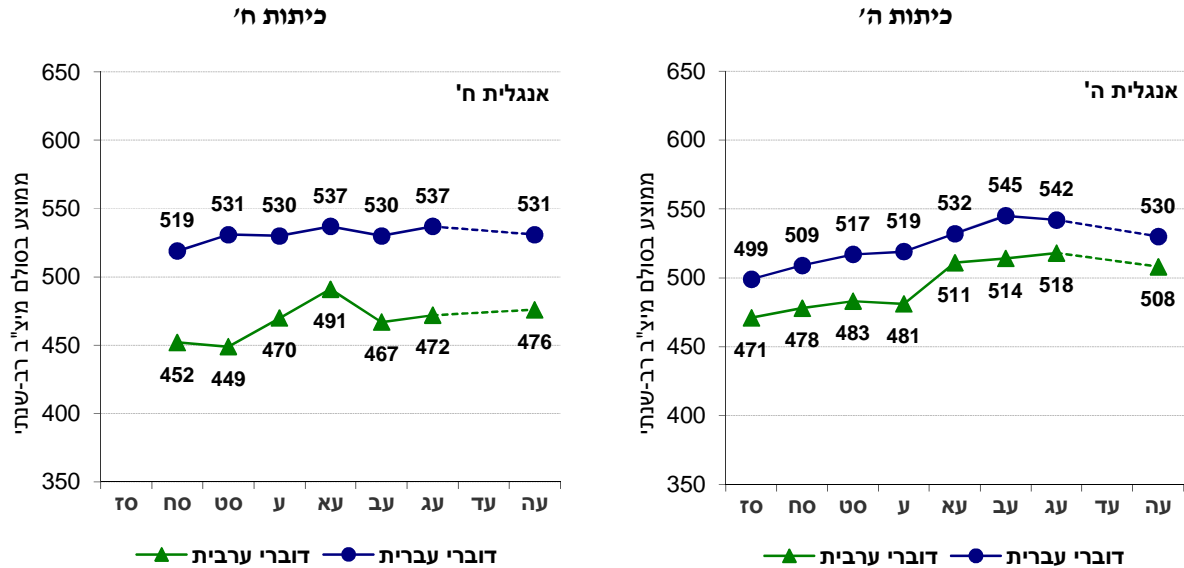
עם זאת, במתמטיקה לכיתות ה' ובאנגלית לכיתות ה' ו-ח' נרשמו בשנת תשע"ה פערים קטנים יותר בהשוואה לשנת הבסיס תשס"ח, במדע וטכנולוגיה לכיתות ח' לא חל שינוי בפער ההישגים ובמתמטיקה לכיתות ח' אף נרשמה התרחבות ביחס לשנת הבסיס.

כאשר מביאים בחשבון את הרקע החברתי-כלכלי של התלמידים, הפערים בהישגים בין תלמידים דוברי עברית לבין תלמידים דוברי ערבית מצטמצמים במידה ניכרת. במקצת מהמבחנים נמצא כי הישגי דוברי הערבית דומים ואף עולים על הישגי דוברי העברית.

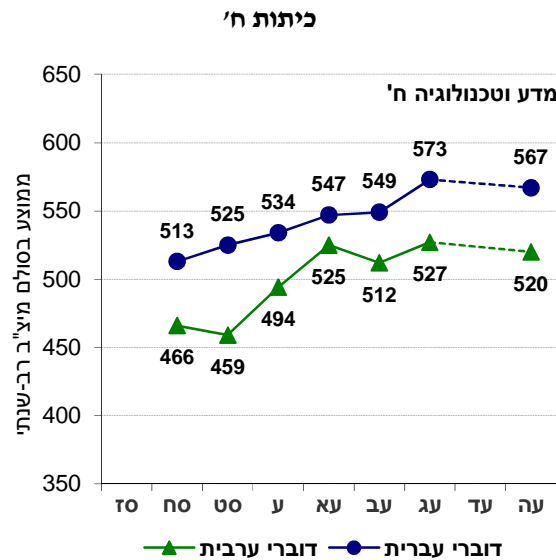
הישגי תלמידים בתי"ס דוברי עברית ודוברי ערבית במבחנים במתמטיקה לאורך שנים

הישגי תלמידים בתי"ס דוברי עברית ודוברי ערבית במבחנים באנגלית לאורך שנים

הישגי תלמידים בתי"ס דוברי עברית ודוברי ערבית במבחן במדע וטכנולוגיה לאורך שנים

פערים לימודיים בין תלמידים בעלי רקע חברתי-כלכלי שונה

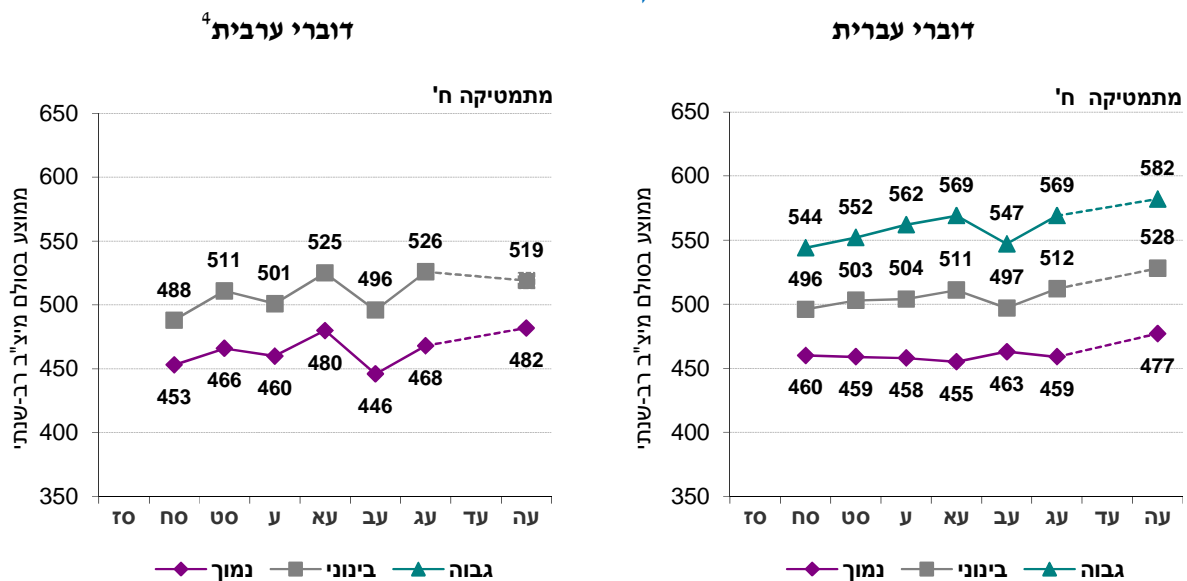
בכל המבחנים ובכל השנים נמצאו פערים ניכרים בהישגיהם של תלמידים מרמות שונות של רקע חברתי-כלכלי: ככל שהרקע החברתי-כלכלי גבוה יותר, כך ההישגים גבוהים יותר.³

במבחנים בשפת-אם עברית ובאנגלית לכיתות ה' נרשמו בקרב דוברי העברית בשנים האחרונות פערי הישגים נמוכים במעט מהפערים שנרשמו בשנים קודמות.

בשאר המבחנים, הן בקרב דוברי עברית והן בקרב דוברי ערבית, אין צמצום בפערי ההישגים בין תלמידים מרקע חברתי-כלכלי שונה לאורך השנים, ולעיתים אף חלה התרחבות.

במבחן במתמטיקה לכיתות ח', בשנת תשע"ה חלה לראשונה עלייה משמעותית של 18 נקודות בהישגי תלמידים דוברי עברית מרקע חברתי-כלכלי נמוך, זאת לאחר שבשנים קודמות הישגי תלמידים מרקע זה נותרו ללא שינוי של ממש. גם בקרב תלמידים דוברי ערבית מרקע חברתי-כלכלי נמוך חלה עלייה של 14 נקודות בהישגים במקצוע זה.

הישגי תלמידים בבתי"ס דוברי עברית ודוברי ערבית במבחן במתמטיקה לכיתות ח' לאורך שנים לפי רקע חברתי-כלכלי

³ לצורך ניתוח הפערים הלימודיים חולקו הנבחנים לשלוש קבוצות של רקע חברתי-כלכלי, לפי עשירון התלמידים של מדד הטיפוח 'שטראוס': רמה נמוכה – עשירונים 8-10; רמה בינונית – עשירונים 4-7; רמה גבוהה – עשירונים 1-3.
⁴ בשל מספרם המועט של תלמידים מרקע חברתי-כלכלי גבוה בבתי ספר דוברי ערבית, נתוניהם אינם מוצגים בתרשים.

פערים לימודיים בין תלמידים דוברי עברית בפיקוח הממלכתי והממלכתי-דתי

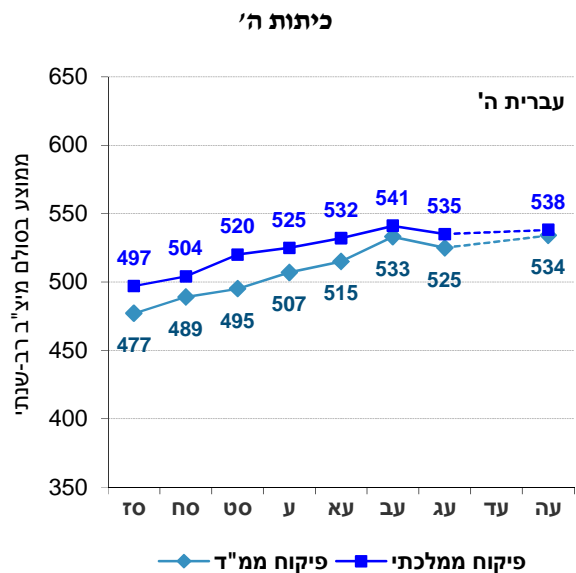
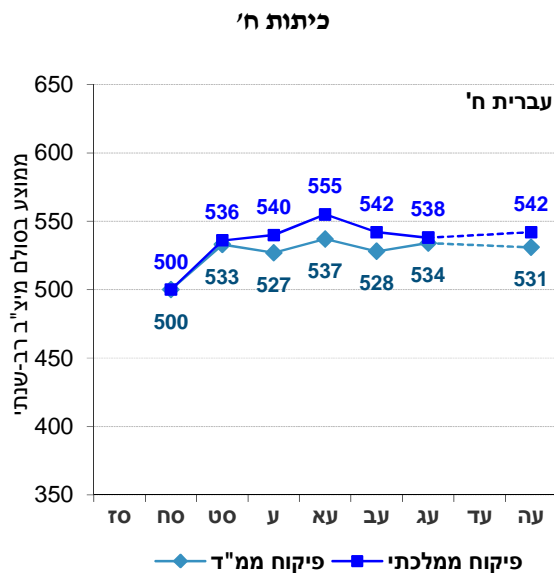
במרבית המבחנים נמצאו לאורך השנים פערים בהישגים בין תלמידים דוברי עברית בפיקוח הממלכתי לבין חבריהם בפיקוח הממלכתי-דתי, לטובת תלמידים בפיקוח הממלכתי.

נתוני המיצ"ב בשנת תשע"ב בשנת תשע"ה מצביעים על כך שהצמצום בפערי הישגים בין הפיקוח הממלכתי-דתי לפיקוח הממלכתי שחל בשנים האחרונות בעברית ובמתמטיקה לכיתות ה' נשמר. מאידך, הצמצום בפערים שחל בכיתות ח' בשנת תשע"ג במדע וטכנולוגיה, בעברית ובמתמטיקה לא נשמר.

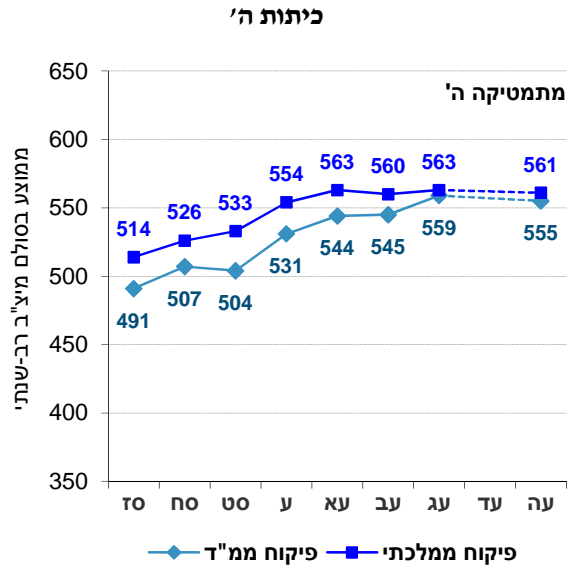
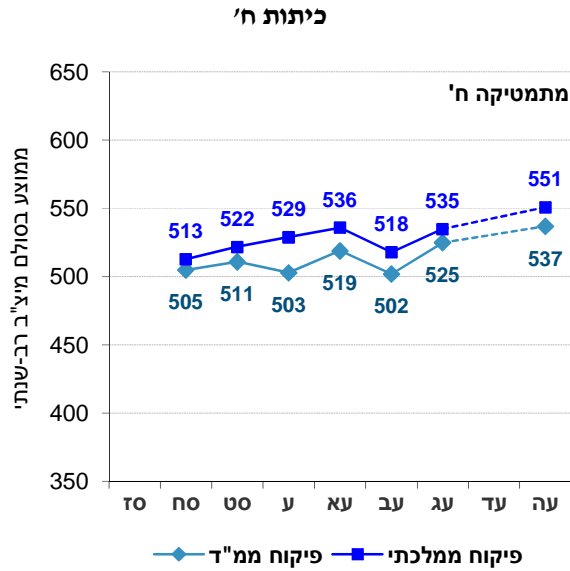
במקצוע אנגלית לכיתות ה' ולכיתות ח', בקרב תלמידים דוברי עברית מרקע חברתי-כלכלי גבוה קיימים פערי הישגים ניכרים בין תלמידים בפיקוח הממלכתי לבין תלמידים בפיקוח הממלכתי-דתי.

כאשר מביאים בחשבון את ההבדלים ברקע החברתי-כלכלי של התלמידים בשני סוגי הפיקוח, הפערים בהישגים לטובת הפיקוח הממלכתי מצטמצמים במעט (צמצום של עד 5 נקודות בפער).

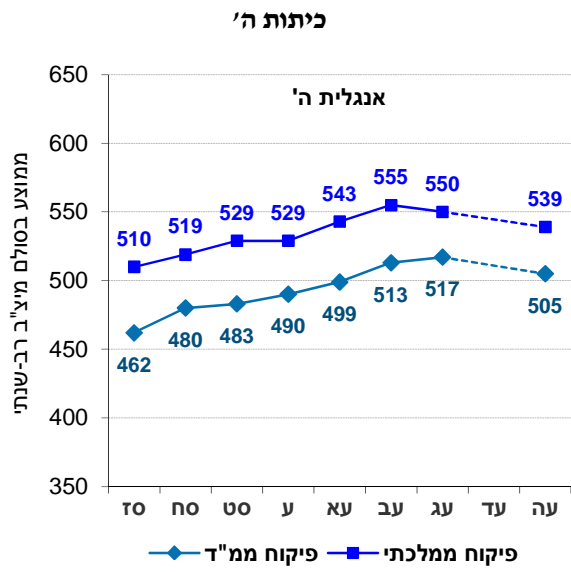
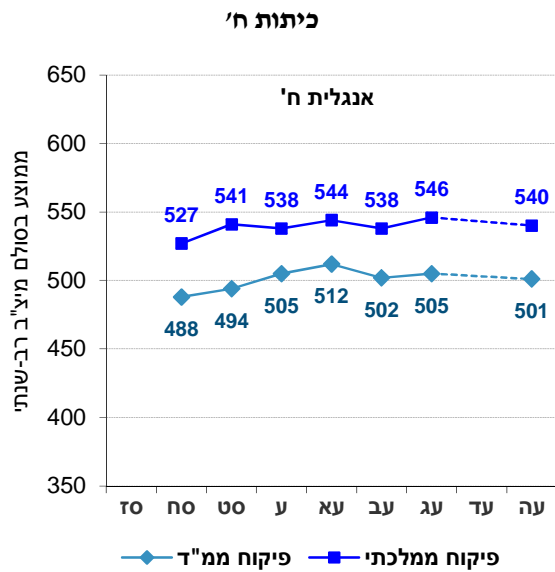
הישגי תלמידים במבחנים בשפת-אם עברית בפיקוח הממלכתי והממלכתי-דתי לאורך שנים

הישגי תלמידים במבחנים במתמטיקה בפיקוח הממלכתי והממלכתי-דתי לאורך שנים

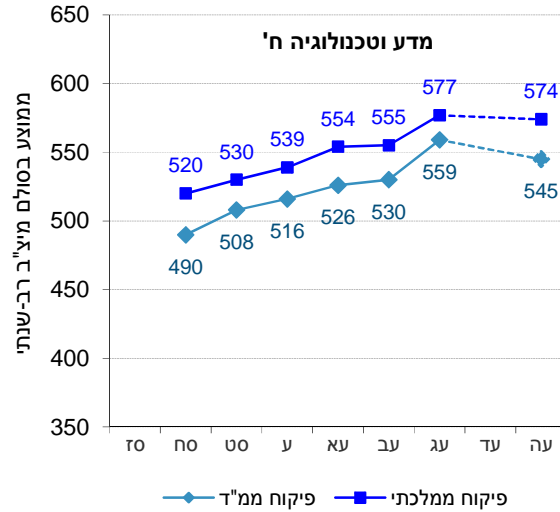

הישגי תלמידים במבחנים באנגלית בפיקוח הממלכתי והממלכתי-דתי לאורך שנים

הישגי תלמידים במבחנים במדע וטכנולוגיה בפיקוח הממלכתי והממלכתי-דתי לאורך שנים

כיתות ח'

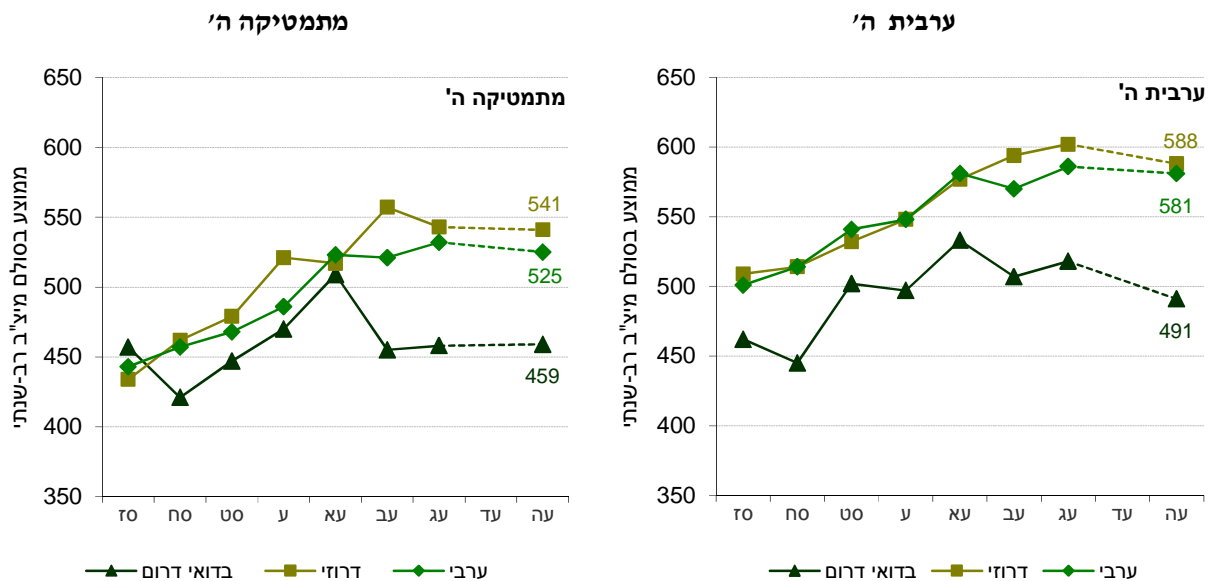

פערים לימודיים של תלמידים במגזר הבדואי בדרום

בכל המקצועות ובשתי דרגות הכיתה הישגי התלמידים במגזר הבדואי בדרום נמוכים במיוחד.

- ➔ לאורך השנים קיימים פערים ניכרים בהישגים בין תלמידים במגזר הבדואי בדרום לבין חבריהם במגזרים הערבי והדרוזי, לטובת האחרונים.
- ➔ ככלל, לאורך השנים חלה התרחבות בפערי ההישגים הנובעת משיפור בהישגי תלמידים במגזרים הערבי והדרוזי שאינו מלווה בשיפור מקביל בהישגי תלמידים במגזר הבדואי בדרום.
- ➔ ממצא זה בולט במיוחד בקרב הבנים. למשל, במבחן בשפת-אם ערבית לכיתות ה' הישגי הבנים במגזר הבדואי בדרום נמוכים ב- 105 נקודות בסולם הרב-שנתי ממוצע כלל דוברי הערבית (455 נק' לעומת 560 נק', בהתאמה).

הישגי תלמידים במבחנים בשפת-אם ערבית ובמתמטיקה לכיתות ה' במגזרים דוברי הערבית לאורך שנים

ממצאים עיקריים על האקלים והסביבה הפדגוגית

נתוני האקלים והסביבה הפדגוגית מציגים מגמות של שינוי ושימור בפרמטרים מרכזיים של אקלים חברתי ושל תהליכים פדגוגיים בבתי הספר. ככלל, יש לבחון שינויים בין שנה לקודמתה בתוך ההקשר הכולל של המגמות הרב-שנתיות.

בראיה רב-שנתית: בין השנים תשס"ח-תשע"ה נרשמה מגמה של שיפור הדרגתי, ברוב היבטי האקלים והסביבה הפדגוגית. לצד זאת, בשלוש השנים האחרונות ניכרת התייצבות במדדים רבים.

שינויים בולטים בשנת הלימודים תשע"ה בהשוואה לתשע"ד:

- ➔ בחטיבות העליונות נרשמה עלייה בתפיסות תלמידים ומורים בדבר מאמצי בית הספר לעידוד מעורבות חברתית ואזרחית, בשני מגזרי השפה.
 - ➔ עלייה משמעותית נרשמה בדיווחי מורים על שותפות הורים ומעורבותם בעשייה הבית ספרית, בשני מגזרי השפה ובשלושת שלבי הגיל.
 - ➔ נרשמה עלייה בתפיסת התלמידים בחטיבות העליונות את בית הספר כמכשיר לחיים (כמכשיר להשתלבות בעולם העבודה, באקדמיה וכד'), בשני מגזרי השפה.
 - ➔ בבתי"ס היסודיים ובחטיבות הביניים, נרשמה עלייה בשיעורי המורים המדווחים כי במסגרת שיעורי הבית הם נותנים לתלמידים מטלות ביצועיות ומטלות הדורשות חיפוש ועיבוד מידע מהאינטרנט. המגמה נרשמה בשני מגזרי השפה.
 - ➔ שיפור בדיווחים של תלמידים בבתי ספר דוברי ערבית בכל הנוגע למוגנות ובטחון, וכן עלייה בשיעורי המדווחים כי תלמידים מקפידים על התנהגות נאותה בכיתות בזמן שיעורים.
- חשוב לתת תשומת לב מיוחדת:

- ➔ בבתי ספר דוברי עברית נרשמה בתשע"ה עלייה בדיווחי תלמידים על ונדליזם בכל שכבות הגיל, זאת לאחר מגמה מתמשכת של ירידה בשנים קודמות.
- ➔ כמו כן, חלה עלייה בדיווחי תלמידים על גניבות בשני מגזרי השפה בעיקר בחטיבות הביניים ובחטיבות העליונות. גם כאן, העלייה באה לאחר מגמה מתמשכת של ירידה בשנים קודמות.
- ➔ בשנת תשע"ה נרשמה עלייה בשיעורי הדיווח על היעדרויות מלימודים בשני מגזרי השפה.
- ➔ בבתי ספר יסודיים דוברי עברית נרשמה בשנת תשע"ה ירידה בהשוואה לתשע"ד בשיעורי התלמידים שדיווחו על יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים (לאחר מגמת עליה מתמשכת מתשס"ח).

להלן פירוט מדדים נבחרים מסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית.

חינוך חברתי-ערכי בבתי הספר

מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית⁵:

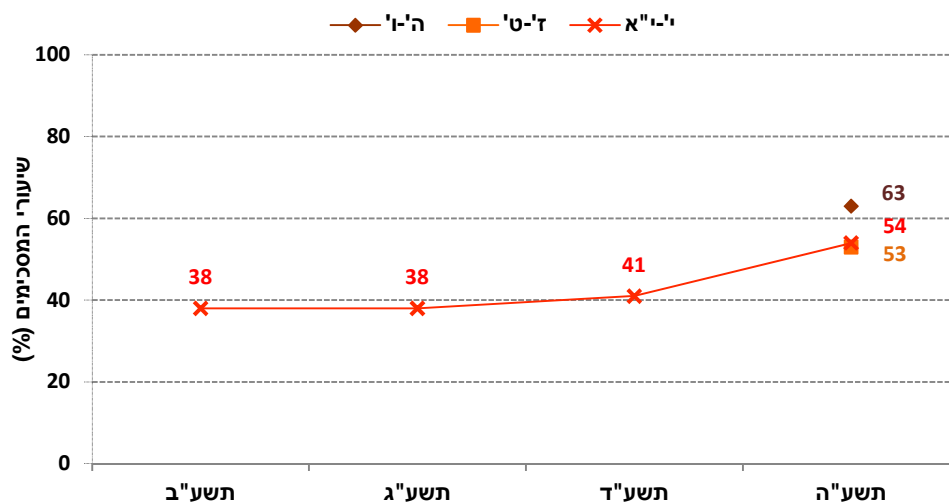
המדד בוחן את המידה בה ביה"ס מעודד את התלמידים לגלות מעורבות חברתית וקהילתית גם בתוך מסגרת בית הספר וגם מחוצה לו.

➔ באופן כללי, בשנת תשע"ה כשני שלישים מן התלמידים ביסודי וכמחצית מן התלמידים בחטיבות הביניים ובחטיבות העליונות דיווחו כי בית ספרם משקיע מאמצים לעידוד תלמידים למעורבות חברתית ואזרחית.

➔ בשנת תשע"ה בחטיבות העליונות נרשמה עלייה ניכרת של 13% בשיעור הדיווח על מאמצי בית הספר בהשוואה לשנת תשע"ד, זאת לעומת יציבות בערכי המדד בשנים קודמות.

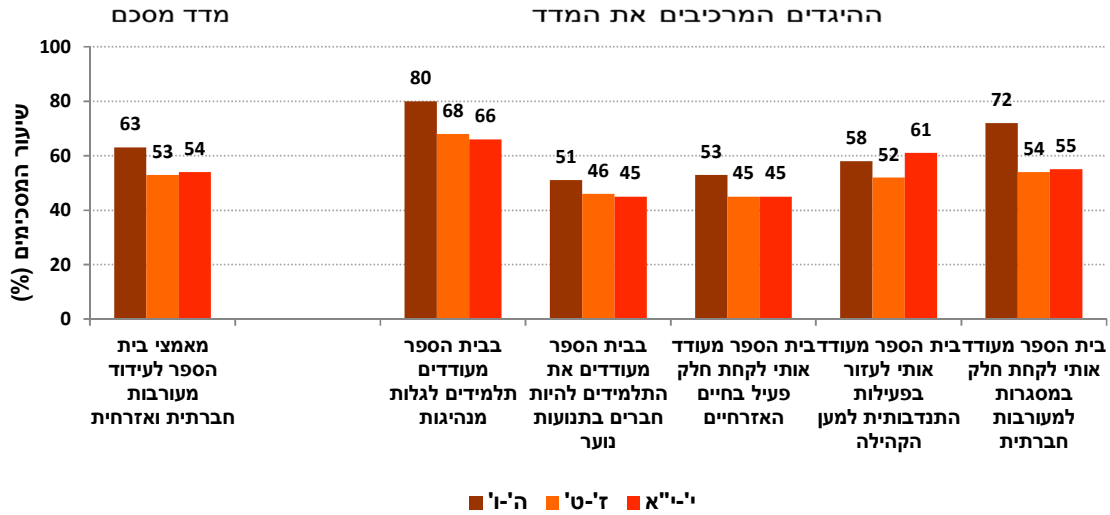
➔ התבוננות בהיגדים המרכיבים את המדד המסכם מלמדת ששיעורים גבוהים יחסית של תלמידים מדווחים כי בית הספר מעודד את התלמידים לגלות מנהיגות באופן כללי (כ-67% בחט"ע ובחט"ב ו-80% ביסודי), בעוד ששיעורים נמוכים יותר מדווחים כי בית הספר מעודד אותם לקחת חלק פעיל בחיים האזרחיים או להיות חברים בתנועות נוער (כ-45% בחט"ע ובחט"ב וכ-50% ביסודי).

נתוני המדד המסכם 'מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית' - לפי דיווחי תלמידים לאורך שנים

⁵ מדד זה נמדד לראשונה בבתי ספר יסודיים ובחטיבות הביניים בשנת תשע"ה

נתוני המדד המסכם 'מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית' וההיגדים המרכיבים אותו - לפי דיווחי תלמידים, נתוני תשע"ה

יחסים בין בית הספר להורים

שותפות הורים בבית הספר:

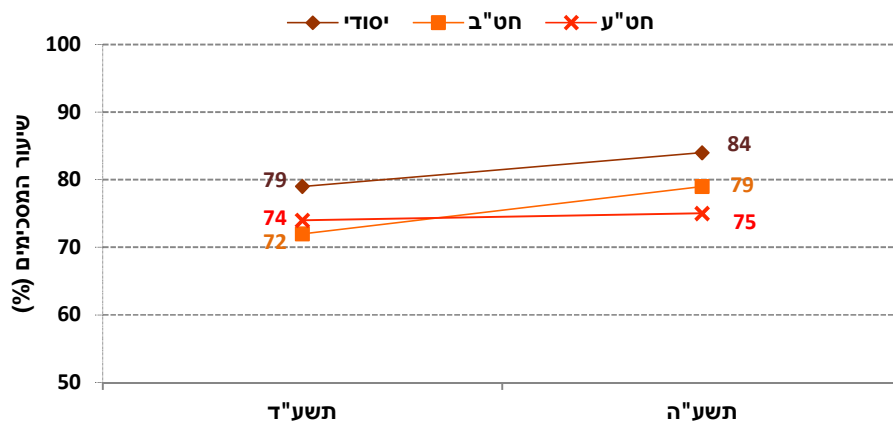
המדד עוסק במידת השיתוף בה נוקט ביה"ס כלפי הורי התלמידים, הן בהיבטים של יידוע ההורים על הנעשה בבית הספר והן בהיבטים מהותיים יותר כגון מעורבות ההורים בקידום הלימודי של ילדיהם.

באופן כללי, בשנת תשע"ה כ-80% מהמורים דיווחו על שיתוף ההורים בחיי בית הספר. שיעורי הסכמה גבוהים יחסית נרשמו בבתי ספר יסודיים (84%) לעומת חטיבות ביניים (79%) וחטיבות עליונות (75%).

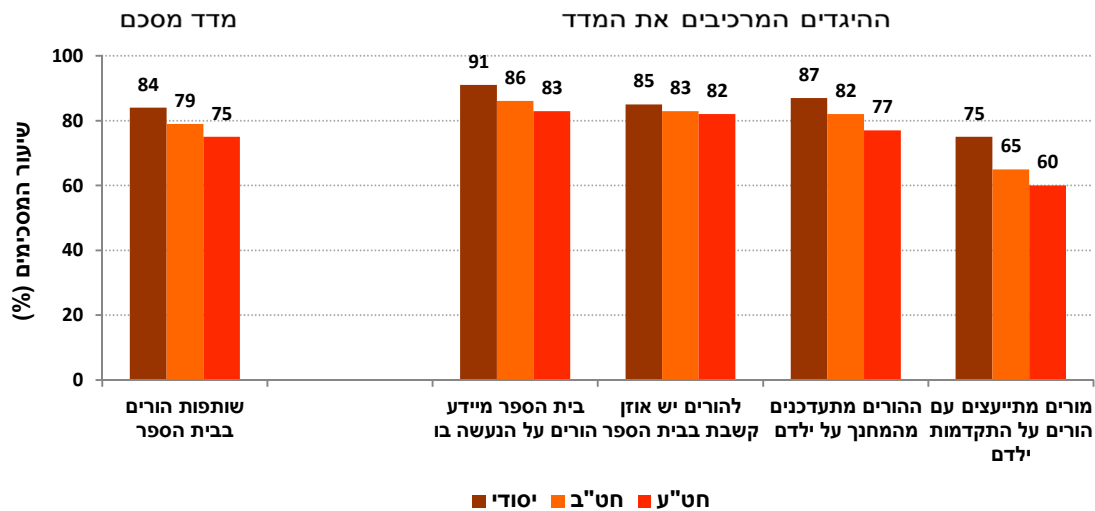
בין השנים תשע"ד לתשע"ה נרשמה עלייה של 5% בשיעורי הדיווח על המדד בבתי ספר יסודיים ו-7% בחטיבות הביניים.

התבוננות בהיגדים המרכיבים את המדד המסכם מלמדת שבאופן יחסי, שיעורי ההסכמה הנמוכים ביותר הם עם ההיגד הבוחן את המידה בה מורים מתייעצים עם הורים באשר לדרכים לקדם את הילד בלימודים. דהיינו: על פי דיווחי המורים הם פועלים רבות כדי לעדכן את ההורים ולסייע להם במקרה הצורך, אך פחות נוטים להתייעץ עם ההורים.

נתוני המדד המסכם 'שותפות הורים בבית הספר' - לפי דיווחי מורים לאורך שנים

נתוני המדד המסכם 'שותפות הורים בבית הספר' וההיגדים המרכיבים אותו - לפי דיווחי מורים נתוני תשע"ה

מעורבות הורים בבית הספר:

המורים התבקשו להתייחס לשלושה היגדים הבודקים את מעורבות ההורים בהיבטים אסטרטגיים של עיצוב חזון ביה"ס, עיצוב תכנית הלימודים הבית ספרית ובתכנית החברתית-מנהיגותית.

בשנת תשע"ה המורים דיווחו בשיעורים גבוהים יחסית על מעורבות הורים בחזון הבית ספרי (62% ביסודי, 43% בחטיבות ביניים ו-36% בחטיבות עליונות), ובשיעורים מעט נמוכים יותר על מעורבות בתכנית החינוכית-חברתית (54% ביסודי, 40% בחטיבות ביניים ו-35% בחטיבות עליונות). שיעורי המורים שדיווחו על מעורבות הורים בתכנית הלימודים הם הנמוכים ביותר, במיוחד בחטיבות העליונות (26% ביסודי, 18% בחטיבות ביניים ו-14% בחטיבות עליונות).

ככלל, ככל ששלב החינוך גבוה יותר כך המורים מדווחים בשיעור נמוך יותר על מעורבות של ההורים.

בין השנים תשע"ד-תשע"ה נרשמה עלייה בשיעורי ההסכמה עם ההיגדים, בשלושת שלבי החינוך ובשני מגזרי השפה.

נתוני ההיגדים 'הורים של תלמידים בביה"ס מעורבים ב...' - לפי דיווחי מורים לאורך שנים

	חט"ע		חט"ב		יסודי	
	תשע"ה	תשע"ד	תשע"ה	תשע"ד	תשע"ה	תשע"ד
בחזון הבית ספרי	36%	28%	43%	38%	62%	57%
בתכנית הלימודים	14%	13%	18%	7%	26%	12%
בתכנית החינוכית-חברתית	35%	20%	40%	22%	54%	37%

תפיסת תפקיד בית הספר כמכשיר לחיים

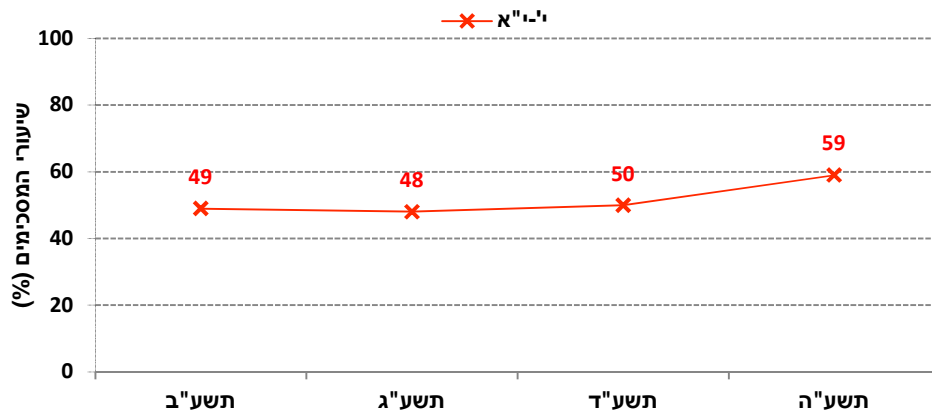
בית הספר כמכשיר לחיים:

מדד זה עוסק בסוגיה באיזו מידה בתי הספר מכשירים ומכינים את התלמידים לחיים שלאחר סיום ביה"ס, דהיינו לעולם העבודה ולהשכלה על-תיכונית/אקדמית.

כ-60% מתלמידי י-י"א בחטיבות העליונות ציינו כי בית הספר אמנם מכשיר אותם לחיים בהיבטים האמורים. שיעורים גבוהים יותר נרשמו בבתי"ס דוברי ערבית. בשנת תשע"ה נרשמה עלייה ניכרת של 9% בשיעורי התלמידים המדווחים כך, לעומת יציבות שנרשמה בשנים קודמות.

התבוננות בהיגדים המרכיבים את המדד מלמדת כי למעלה מ-60% מהתלמידים סבורים כי בית הספר מעודד אותם להמשיך בלימודים אקדמיים וכן מעניק להם כלים להשתלב בעולם העבודה. לעומת זאת, כמחצית מהתלמידים סבורים שביה"ס מעודד אותם להפיק מעצמם את המרב בתחומים שאינם לימודיים.

נתוני המדד המסכם בית הספר כמכשיר לחיים - לפי דיווחי תלמידים לאורך שנים

נתוני ההיגדים של המדד 'בית הספר כמכשיר לחיים' וההיגדים המרכיבים אותו - לפי דיווחי תלמידים, נתוני תשע"ה

ההיגד	שיעור המסכימים (%)
בית הספר נותן לי כלים שיעזרו לי להשתלב בעתיד בעולם העבודה	62%
בית הספר מעודד את התלמידים ללמוד לימודים אקדמיים בהמשך הדרך (באוניברסיטה, במכללה וכדומה)	66%
בית הספר מעודד אותי להפיק מעצמי את המרב בתחומים שאינם לימודיים (ספורט, מוזיקה וכדומה)	49%

יחסים חיוביים בין מורים לתלמידים

יחסי קירבה ואכפתיות בין מורים ותלמידים לפי דיווחי תלמידים:

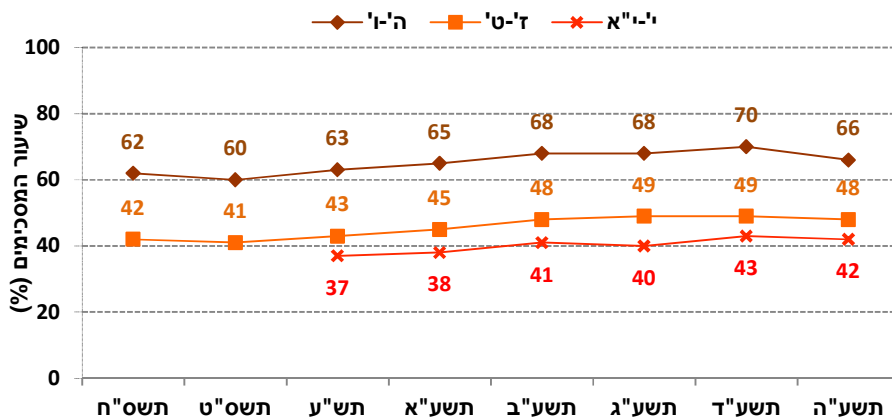
מדד זה עוסק במידה שבה מתקיימים יחסים אישיים קרובים ומשמעותיים בין התלמידים לבין מוריהם, עפ"י תפיסות התלמידים.

בשנת תשע"ה, 66% מהתלמידים בבתי ספר יסודיים דיווחו כי הם חשים יחסי קרבה ואכפתיות מצד מוריהם, לעומת פחות ממחצית מתלמידי חטיבות הביניים (48%) והחטיבות העליונות (42%).

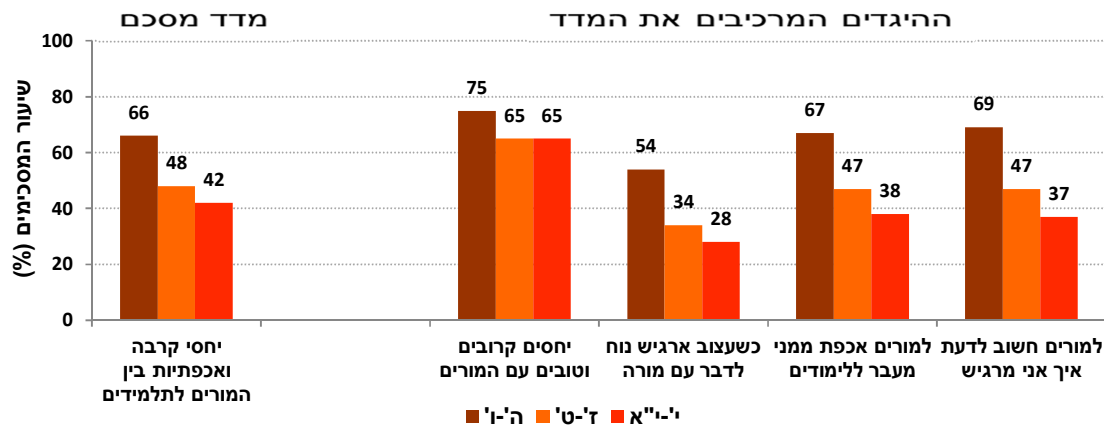
מהתבוננות מעמיקה בהיגדים עולה כי בעוד שההערכה הכללית של היחסים בין המורים לתלמידים היא חיובית למדי, בהיגדים הבודקים קשר ואכפתיות ברמה האישית-רגשית - שיעורי המסכימים נמוכים יותר, בפרט בשכבות הגיל הגבוהות.

השוואה לאורך השנים מצביעה על עלייה בשיעורי התלמידים שדיווחו על יחסים של קרבה ואכפתיות בינם לבין מוריהם בשנים תשס"ח-תשע"ה, עם התייצבות בשלוש השנים האחרונות. עם זאת, בשכבות ה-ו' בשנה"ל תשע"ה נרשמה ירידה בשיעורי הדיווח, ויש להמשיך ולעקוב אחר מגמה זו לאורך זמן.

נתוני המדד המסכם 'יחסי קירבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים' - לפי דיווחי תלמידים לאורך שנים

נתוני המדד המסכם 'יחסי קירבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים' וההיגדים המרכיבים אותו - לפי דיווחי תלמידים נתוני תשע"ה

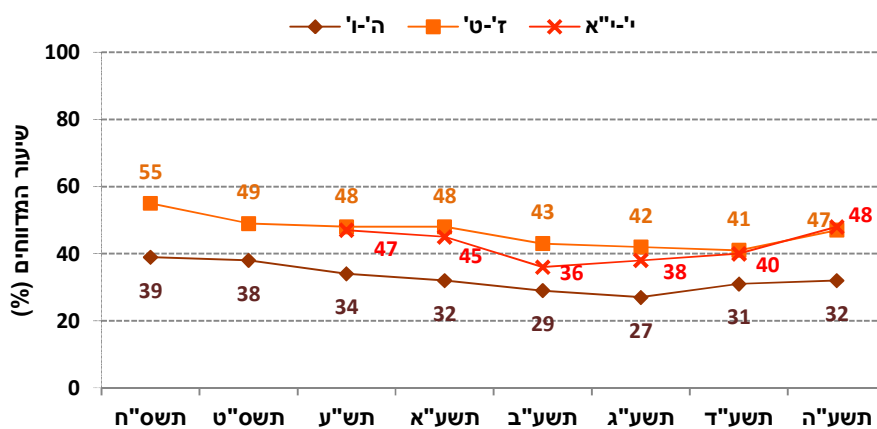
פגיעה ברכוש על ידי תלמידי בית הספר

תלמידים מבית הספר שברו או הרסו ציוד של בית הספר:

בשנת תשע"ה בין שליש למחצית מהתלמידים דיווחו כי בחודש שקדם להעברת השאלונים תלמידים שברו או הרסו ציוד של ביה"ס. שיעורים נמוכים יחסית נרשמו בקרב תלמידים בבתי ספר יסודיים (32%), בקרב תלמידי בבתי ספר על-יסודיים נרשמו שיעורים גבוהים יותר (47% בחטיבות הביניים ו-48% בחטיבות העליונות).

בשנת תשע"ה נרשמה עלייה ניכרת בהשוואה לתשע"ד בשיעורי הדיווח על ונדלזם בחטיבות הביניים (עלייה של 6%) ובחטיבות העליונות (עלייה של 8%), שעיקרה בבתי ספר דוברי עברית.

נתוני ההיגד 'בחודש האחרון תלמידים מבית הספר שברו או הרסו ציוד של בית הספר' - לפי דיווחי תלמידים לאורך שנים

מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה

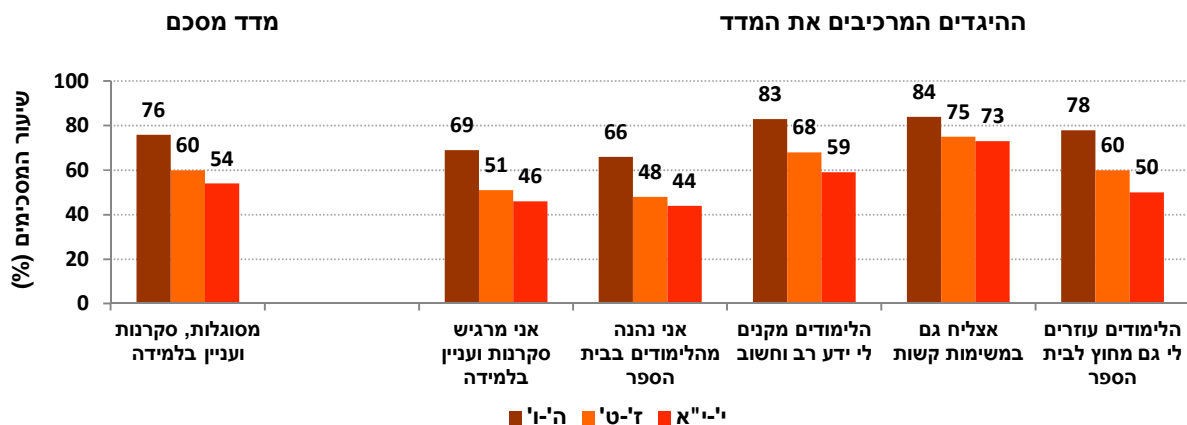
מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה:

בשנת תשע"ה נבדק לראשונה הממד המסכם 'מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה' בשלוש שכבות הגיל. מדד זה מבקש ללמוד באיזו מידה התלמידים לומדים מתוך סקרנות, מגלים עניין בלימודים ומייחסים להם ערך, ועד כמה הלימודים מקנים לתלמידים תחושה של מסוגלות וביטחון ביכולותיהם.

➔ באופן כללי, תלמידים בבתי ספר יסודיים מסכימים עם הממד בשיעורים גבוהים יותר (76%) בהשוואה לתלמידים בחטיבות הביניים (60%) ובחטיבות העליונות (54%). שיעור ההסכמה גבוה יותר נרשם בבתי"ס דוברי ערבית.

➔ מעניין לציין ששיעורי הסכמה גבוהים יחסית נרשמו עם היגדים העוסקים בתחושת מסוגלות ובערך האינסטרומנטלי של הלימודים ("הלימודים מקנים ידע רב וחשוב" ו-"אצליח גם במשימות קשות"), בעוד ששיעורי הסכמה נמוכים יותר נרשמו עם היגדים הבוחנים עניין, סקרנות והנאה בלימודים ("אני מרגיש סקרנות ועניין בלמידה" ו-"אני נהנה מהלימודים בבית הספר").

נתוני הממד המסכם 'מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה' - לפי דיווחי תלמידים בשנת תשע"ה

קידום סובלנות כלפי האחר והשונה

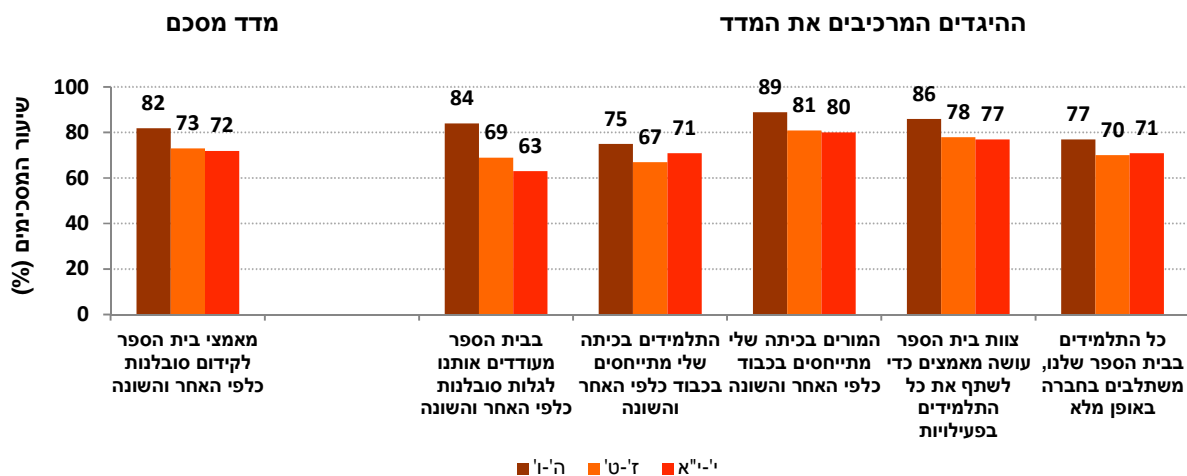
מאמצי בית הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה:

בשנת תשע"ה נבדק לראשונה הממד המסכם 'מאמצי בית הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה'. התלמידים התבקשו להתייחס להיגדים העוסקים במידה שבה צוות ביה"ס פועל כדי לשלב את כלל התלמידים בפעילות, וכן במידה בה הצוות מעודד את התלמידים לגלות סובלנות כלפי האחר והשונה.

➔ 82% מהתלמידים בבתי ספר יסודיים, ו-73% מהתלמידים בחטיבות הביניים ו-72% בחטיבות העליונות דיווחו כי בית הספר מקדם סובלנות כלפי האחר והשונה. לא נרשמו הבדלים בין תלמידים דוברי ערבית לתלמידים דוברי עברית.

➔ מעניין לציין כי באופן יחסי, שיעורי ההסכמה גבוהים היו עם ההיגד "המורים בכיתה שלי מתייחסים בכבוד כלפי האחר והשונה", ואילו שיעורי ההסכמה נמוכים יותר היו עם ההיגד "התלמידים בכיתה שלי מתייחסים בכבוד כלפי האחר והשונה".

נתוני הממד המסכם 'מאמצי בית הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה' - לפי דיווחי תלמידים בתשע"ה

היעדר סובלנות כלפי האחר והשונה:

בנוסף, בשנת תשע"ה התלמידים התבקשו להשיב על היגדים הנוגעים לחשיפה להיעדר סובלנות כלפי האחר והשונה (בני לאום אחר, בני/בנות מין אחר ועוד).

➔ כרבע מהתלמידים דיווחו כי תלמידים משתמשים בשפה פוגענית בגלל מראה חיצוני, כשישית דיווחו על שפה פוגענית כלפי בני/בנות מין אחר וכעשירית דיווחו על שפה פוגענית כלפי בעלי מוגבלויות.

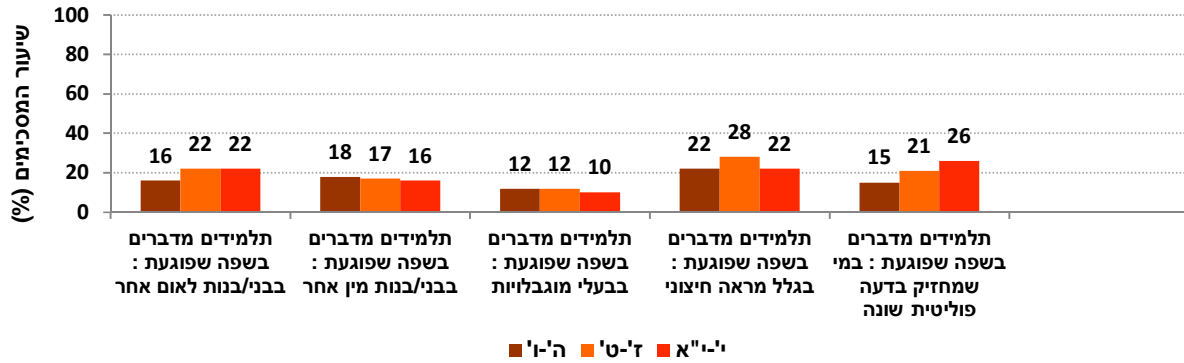
➔ כשישית מהתלמידים בבתי ספר יסודיים וכחמישית ויותר מהתלמידים בחטיבות הביניים והחטיבות העליונות דיווחו על שפה פוגענית כלפי בני/בנות לאום אחר או כלפי בעלי עמדות פוליטיות שונות.

➔ בהשוואה בין מגזרי השפה עולה, כי שיעורי הסכמה בקרב תלמידים דוברי ערבית היו אחידים למדי בכל ההיגדים ועמדו על כ-25%. לעומת זאת, בקרב תלמידים דוברי עברית נרשמו הבדלים בשיעורי ההסכמה עם ההיגדים השונים, כאשר על פי רוב שיעורים אלו נמוכים יותר בהשוואה לדוברי הערבית.

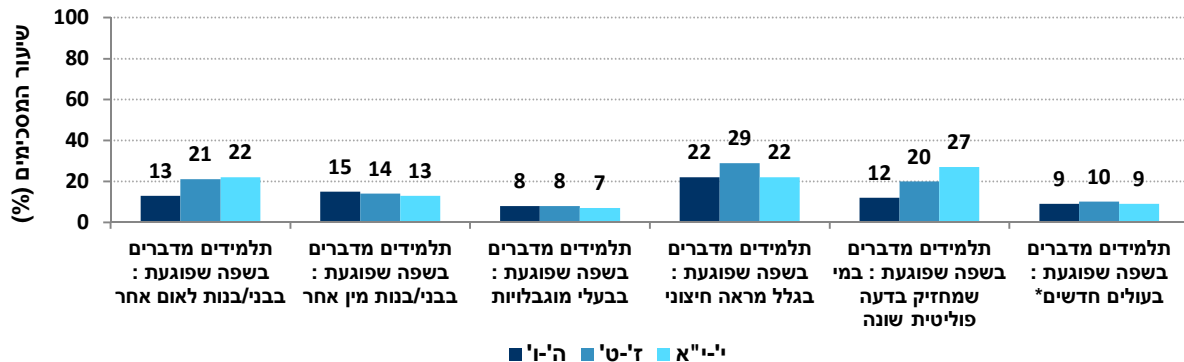
➔ בהיגדים העוסקים בשפה שפוגעת בבני/בנות מין אחר, בבעלי מוגבלות או בעולים חדשים לא נרשמו הבדלים עקביים בשיעורי ההסכמה בין שכבות הגיל השונות. לעומת זאת, בהיגדים העוסקים בפגיעה בבני/בנות לאום אחר ובמי שמחזיק בדעה פוליטית שונה נרשמה עלייה בשיעורי ההסכמה עם העלייה בשכבות הגיל.

נתוני ההיגדים 'פעמים רבות תלמידים בכיתה שלי מדברים בשפה פוגעת (למשל: קללות, עלבונות, שפה בוטה וכד') ב... - לפי דיווחי תלמידים בתשע"ה

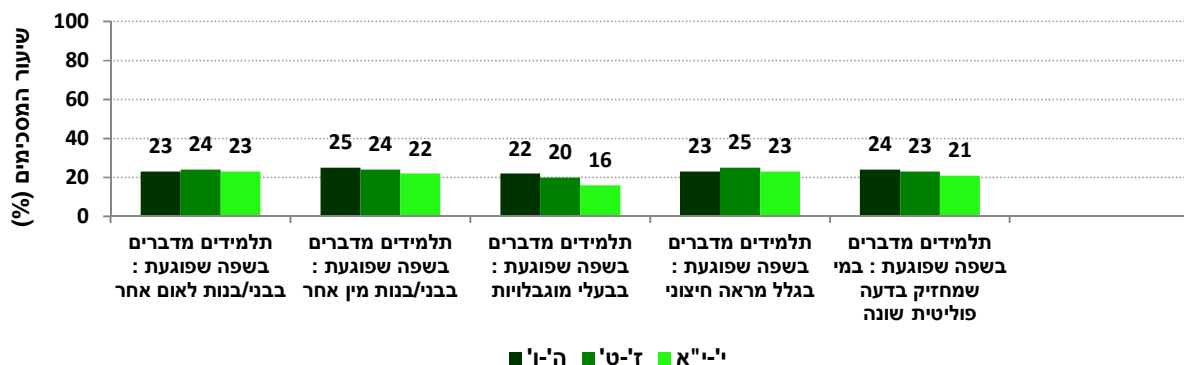
כלל בתי ספר

דוברי עברית

דוברי ערבית

* היגד זה הוצג לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית בלבד

בתי ספר דוברי ערבית: היבטים מרכזיים של אקלים בית ספרי לאורך השנים

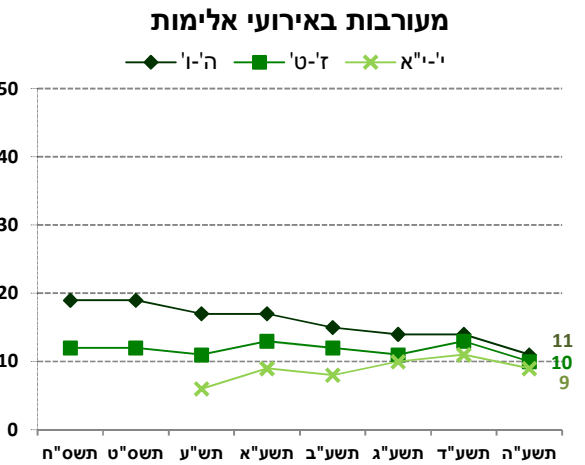
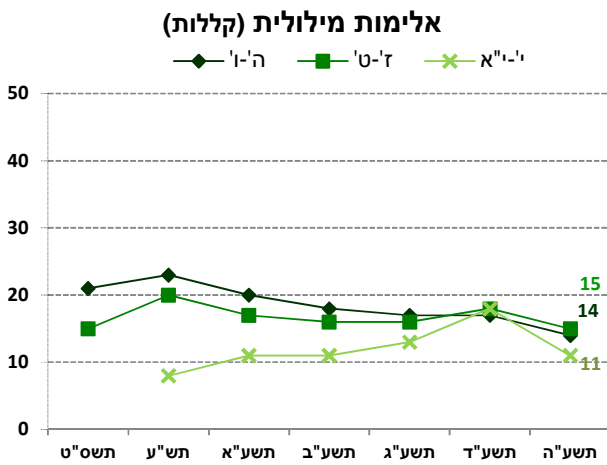
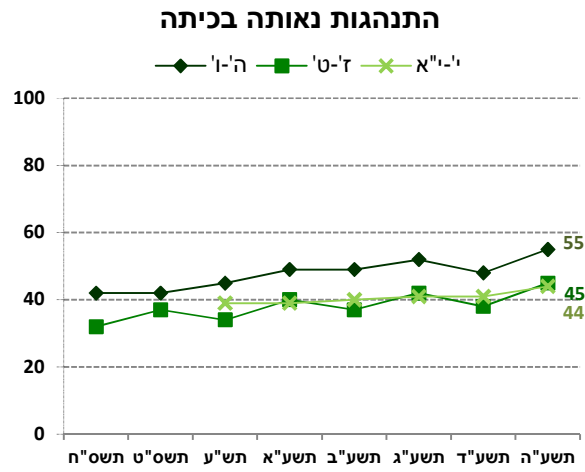
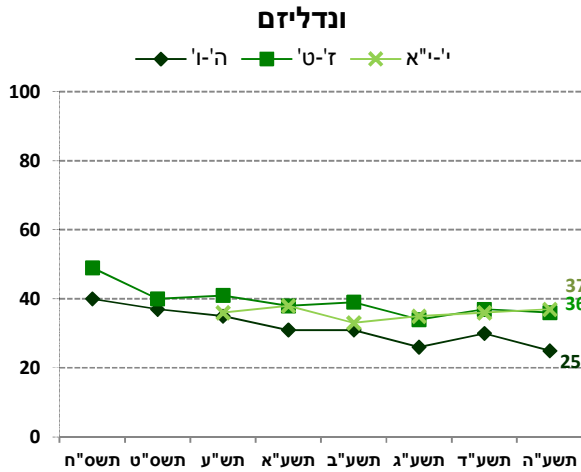
בבתי ספר דוברי ערבית בשנת תשע"ה נרשם שיפור בהיבטים של מעורבות באירועי אלימות, ונדליזם⁶, אלימות מילולית והתנהגות נאותה בכיתה⁷. השיפור בדיווחי התלמידים על היבטים של אלימות בשנת תשע"ה בא לאחר עלייה בדיווחים בשנת תשע"ד. להלן פירוט:

- ➔ **מעורבות באירועי אלימות:** באופן כללי, בשנת תשע"ה כ-10% מכלל התלמידים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו כי בחודש האחרון הם היו מעורבים באירועי אלימות. לאורך השנים תשס"ח-תשע"ה אפשר לזהות בקרב תלמידי ה'ו' מגמה של ירידה עקבית בשיעורי המדווחים על מעורבות באלימות. בקרב תלמידי ז'ט' ו-י"א, יש שיפור בדיווחים בתשע"ה בהשוואה לתשע"ד, ויש להמשיך לעקוב אחר מגמות הדיווח בשנים הבאות.
- ➔ **ונדליזם:** כרבע מתלמידי ה'ו' וכשליש מתלמידי ז'ט' ו-י"א בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו כי בחודש שקדם להעברת השאלונים תלמידים שברו או הרסו ציוד של ביה"ס. בשנת תשע"ה נרשמה ירידה בשיעורי המדווחים בכיתות ה'ו' ויציבות בשאר השכבות.
- ➔ **התנהגות נאותה בכיתה:** לאורך השנים נרשמה בכל שלבי הגיל מגמת עלייה (אם כי תנודתית), כאשר בתשע"ה נרשמה עלייה ניכרת בשיעורי המדווחים בכל שלבי הגיל.
- ➔ **אלימות מילולית:** באשר לאלימות מילולית (קללות), בבתי ספר דוברי ערבית שיעורי המדווחים דומה בשכבות ה'ו' (14%) ובשכבות ז'ט' (15%), ומעט נמוך יותר בשכבות י"א (11%). בראייה רב שנתית אפשר לזהות מגמת ירידה בכיתות ה'ו' ויציבות בכיתות ז'ט', כאשר בתשע"ה נרשמה ירידה בשני שלבי הגיל. בכיתות י"א אפשר היה לזהות עד תשע"ד מגמת עלייה, בתשע"ה המגמה התחלפה ונרשמה ירידה גם בשלב גיל זה.

⁶ השיפור בהיגד הבוחן ונדליזם נרשם רק בכיתות ה'ו'.
⁷ נציין גם כי שיפור דומה נרשם בפרמטרים: דיווחי תלמידים על חבורות של תלמידים אלימים והיעדר תחושת מוגנות של מורים. פירוט אפשר למצוא בדוח המלא.

תחושת מוגנות וביטחון ומשמעת בבתי ספר דוברי ערבית לאורך השנים (שיעור המדווחים)

נתונים נוספים - ר' דוח מיצ"ב תשע"ה באתר האינטרנט של ראמ"ה בקישור להלן:
<http://cms.education.gov.il/educationcms/units/rama/meitzav/dochtmaarachtim.htm>